

V Ě S T N Í K

ČESKOSLOVENSKÉ NÁRODNÍ RADY AMERICKÉ

Číslo 386

Září 1988

PROJEV ING. KARLA KRÍŽE NA VZPOMÍNKOVÉM VEČERU 20. VÝROČÍ SOVĚTSKÉ OKUPACE ČESKOSLOVENSKA

Před 20 lety vstoupila Rudá armáda v čele vojsk Varšavského paktu na území Československé republiky, aby zardousila demokratisační proces Pražského jara. Jak bude historie hodnotit tyto události? Doufám, že neočekáváte ode mne politicko-historické hodnocení v tomto směru. Mohu vám jenom předložit pár svých myšlenek a myšlenek důležitějších autorů, které se nějak vztahují k tomuto výročí. Účelem mého vyprávění není pak domáhat se vašeho souhlasu, ale spíše vyprovokovat chod vašich vlastních myšlenek. Domnívám se totiž, že my potřebujeme nikoliv sterilní formální jednotu, ale více tolerance, respektu k slušně podaným protichůdným názorům. Neboť, jak je známo, "kde všichni stejně myslí, tam se toho moc nevymyslí."

Výročí srpnové invase — podobně jako února 1948 a Mnichova 1938 — bývají příležitostmi, kdy si mezi sebou vyprávíme jak to bylo, kdo to zavínil a jak by to dopadlo úplně jinak, kdyby... Já v tom, chtě nechtě, budu také asi pokračovat, ale aspoň na začátku půjdu na to z druhé strany; chci vám totiž ukázat, jak tyto události prožíval reprezentant z nepřátelského tábora, ano, přímý účastník okupační armády.

Tedy Viktor Suvorov, patrně pseudonym, plukovník Rudé armády, žijící nyní na svobodě v USA, napsal v roce 1981 knihu "Osvoboditelé", v úvodovkách ovšem, pojednávající o životě v Rudé armádě. Jednu celou kapitolu obsazení Prahy, kde velel tankovému sboru. Mimo jiné v ní říká:

"Během krátkých zastávek, kdy vojáci prohlíželi výzbroj, my důstojníci jsme se shromažďovali v malých skupinách a sdíleli si své největší obavy. Nikdo neměl odvahu vyslovit tu otřesnou diagnózu, ale ta slova visela ve vzduchu: "Jsme svědky demoralisace vojska. Kéž by Češi začali střílet!" V té době byli v našich oddílech důstojníci, veteráni z Maďarska z roku 1956. Sovětská armáda platila draze krví za "osvobození" Maďarska. V Československu cena byla ještě vyšší. Nikdo z těchto maďarských veteránů nezažil nejnepatrnější náznak demoralisace ve svých oddílech v té době. První dny v Československu šlo vše hladce: házeli na nás rajčata, my stříleli do vzduchu. Pak se vše změnilo. Nevím zda to byla speciální taktika, či spontánní projev, ale lidé změnili k nám vztah, stali se laskavější a to je přesně na co armáda nebyla připravena. Češi totiž hned poznali, že naprostá většina vojáků nevěděla, kde byli a proč tam byli. Zmírnění nepřátelského postoje protestujících Čechoslováků k našim prostým vojínům způsobilo v jejich myslích nedůvěru k oficiální moskevské propagandě. Zrodila se myšlenka, že ta "kontrarevoluce" je něco kladného, něco co

umožnilo vzrůst životní úrovně. Vojíní nemohli pochopit, proč tak nádherná země musí být silou stržena do chudoby, ve které my žili."

Tolik k nekonečným debatám, zda se Čechoslováci měli v srpnu bránit či nikoliv, tentokrát z úst bývalého nepřítele.

Ne, opravdu není správné vytýkat lidem, že se nebránili se zbraní v ruce, tak jako nyní hrdinní bojovníci za svobodu v Afghánistánu. Každý národ jako i jednotlivec vyrostl v jiném prostředí, za jiných podmínek, a tím byl vytvářen jeho charakter, jeho způsob života, způsoby akce a reakce, a není možné slepě kopírovat kdovíjak vznešené vzory. Živé pochodně Jana Palacha a Jana Zajíce jsou dle mne nejdramatičtější odvoláním se k mravním, duchovním oporám v boji s hrubou fyzickou převahou a nikoli výzvou k ozbrojenému povstání. Oba Janové usilovali o vytvoření obranného valu občanské cti, který by okupanty a kolaboranty úplně isoloval. Jestliže nejsme ochotni zřici se třeba jen své kariéry, materiálních výhod, pak tito citliví jedinci se cítí povinni položit své životy, aby zachránili tu delikátní rovnováhu na metafyzických váhách, rozhodujících o právech malých národů na existenci. S tím větší lítostí je třeba konstatovat, že 20 let "normalisace" polámalo u nás ještě více páteří, a že hnutí Charty 77 je stále spolkem jen několika stovek odvážlivců.

Při této příležitosti je vhodné si ujasnit, že podobné zklamání nad chováním lidí v Čechách před více než 100 lety, za Bachovy — také — "normalisace", uspíšilo smrt K. H. Borovského a nikoliv jeho exil v Brixenu. Brixenská legenda měla ukončejší špatné svědomí našich předků. Byla to opět ta nešťastná zkratka na cestě k národnímu uvědomění a sebeurčení: pohodlná cesta dlážděná nenávistí k protivníku, místo obtížné cesty sebevzdělání, kterou K. Havlíček právě tak zdůrazňoval.

Dle mého názoru, události v roce 1968 tedy jen potvrdily pravdivost slov Fr. Palackého, která by jednou provždy měla definovat strategii malého národa. "Kdykoliv jsme v minulosti vítězili, stalo se to vždy silou ducha a nikoliv mocí fyzickou." Proč jsme tedy nevítežili úplně a nezahnali demoralizovaná vojska zpět do ruských stepí? Vítězství v bitvách vedených zbraněmi ducha nejsou nikdy snadná, rychlá, ale jejich plody jsou trvalejší, hodnotnější. Pohledte sami: vždyť ty ideje demokratizačního procesu, které měly býti rozdraceny tanky na pražských dlažbách, našly svou cestu dále a nyní pracují přímo v centru toho "impéria zla". Christian Science Monitor nedávno napsal: "Reformní pokusy v Československu před dvaceti lety a dnešní v Moskvě, ač nejsou identická dvojčata, pocházejí z téže rodiny." Prostěji, ale se sarkastickou věštbou, to vyjádřil starší vtip z Československa: "Jaký je rozdíl mezi Dubčekem a Gorbačovem? Žádný, ale Gorbačov to ještě neví."

Dubček, Gorbačov... naprosto není důležité dumat jak upřímně to Dubček myslel, či Gorbačov myslí; rozhodující bylo a je, jak lidé využili a využívají příležitosti vybojovat si více prostoru pro svobodnější život. Po této stránce můžeme být opravdu hrdí na to, jak naši lidé v roce 1968 byli schopni v poměrně krátké době odhalit spoustu zločinů a lží napáchaných za 20 let vlády komunistickým režimem.

Pražské jaro by dosáhlo v tomto směru více, kdyby neztrácelo energii zbytečnými diskusemi na téma "věděli či nevěděli?" Milan Kundera to lapidárně vyjádřil ve své knize "Nesnesitelná lehkost bytí", označované kritiky za jednu z nejlepších novel 20. století, takto: "Tomáš (hrdina novely) si řekl: základní otázka není věděli nebo nevěděli? Nýbrž: je člověk nevinný proto, že neví? Je hlupák na trůně zproštěn jakékoliv odpovědnosti jen proto, že je hlupák? ... Oidipus nevěděl, že spí s vlastní matkou, a přesto, když pochopil oč jde, necítil se nevinný. Nemohl snést pohled na neštěstí, jež způsobil svým nevěděním a proto si vypíchal oči a odešel slepý z Théb. Tomáš slyšel křik komunistů, kteří obhajovali svou vnitřní čistotu a říkal si: vinou vaší neschopnosti tato země zaplatila možná na staletí svou svobodu, a vy křičíte, že se cítíte nevinni? Jak to, že se na to můžete dívat? Vidíte vůbec? Kdybyste měli zrak, museli byste si ho probodat a odejít z Théb!"

Člověk se neubrání, při jakémkoliv našem výročí, zpytování našeho národního charakteru a srovnávání s jinými národy. Při povrchním pohledu docházíme k pesimistickým závěrům, které národy však prodělaly tolik politických zvratů, kdy každý jednotlivec se musel projevit buď jako extrém: hrdina či kolaborant, anebo zůstat nečinný v beztvárné masě čekatelů "až jak to dopadne?" Nevěřím, že jsme horší než ti druzí, ale jak je vidět, malému národu uprostřed Evropy to na bezpečnou existenci ještě nestačí. Od nás Bůh, osud, okolnosti vyžadují více: být lepší! Proč? Je zbytečné se ptát. My prostě musíme charakterem, vzdělaností, podnikavostí usilovat o prvenství. To je náš dějinný úkol, ve kterém máme naději na úspěch jen při maximálním úsilí všech. Prostřednost, dostačující jiným, znamená pro nás zánik. Jak jít po cestě obrody je uloženo nejenom v odkaze našich buditelů a T. G. Masaryka, ale i Tomáše Bat'i, Jana Patočky, Václava Havla a jiných tvůrčích osobností našich národů.

Není to vlastně paradoxní, mluvím-li já, naturalizovaný Američan, o úloze českého a slovenského národa k vám, většinou též Američanům? Ten paradox je opravdu jen zdánlivý — neb právě Amerika nám umožnila, abychom se mohli plně přihlásit ke svému původu, hledat svoji osobní a svých národů identitu. Vše co pomáhá k probuzení, k osvobození našich doma, prospívá i naší nové vlasti. Toto vše věděli naši předkové, krajané v Americe.

Když jsem byl letos v Praze, tu při prohlídce základních kamenů Národního divadla jsem si poprvé všiml jednoho s nápísem "Co krev pojí, moře nerozdvojí", "Slovanská Lípa v Chicagu, Severní Amerika 1869."

Kéž každému z nás se podaří najít svou vlastní cestu, jak to projevit činy!

United States Delegation to the Vienna Follow-Up Meeting of the Conference on Security and Cooperation in Europe

Dr. Leopold Rozbořil

President, Czechoslovak National Council of America

Dear Dr. Rozboril:

Please accept my deepest thanks to you and your colleagues in the Czechoslovak National Council of America for your extraordinarily warm hospitality during my visit to Chicago to receive the Masaryk Award. I am back in Vienna, writing from my office on whose walls now hang the Masaryk Award and a painting I did in 1978 of my wife and myself walking across the Charles Bridge. They give me inspiration to conclude our Vienna CSCE Follow-Up Meeting with results advancing the longterm aspirations of Czechoslovaks for freedom and self-determination.

Enclosed are copies of my Chicago speech as well as some other items that I mentioned in particular to Dr. Chalupa.

With very best regards, Sincerely, Robert H. Frowick

KONFERENCE O BEZPEČNOSTI A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ A ZÁPAS O SVOBOBU ČESKOSLOVENSKA

(Projev amerického velvyslance Roberta Frowicka proneseném na banketu 22. května 1988 v hotelu Drake v Oak Brooku — při vzpomínkové oslavě 70. jubilea Československé republiky a 70. let založení Československé národní rady americké.)

Doktore Rozbořile, dámy a pánové, nežli se budu zabývat hlavním námětem svého projevu, dovoluji mi, abych několika slovy ocenil činnost Čs. národní rady americké. Tento druh práce a podpory umožňuje nám prosazovat soustavné zájmy Spojených států. Pro mne osobně a pro celou naši delegaci ve Vídni přínos Čs. národní rady americké znamenal velkou pomoc a povzbuzení v naší práci. Vaše činnost je velkou službou naší zemi.

Děkuji Vám za udělení Masarykovy ceny. Jsem vysoce poctěn. Tomáš Masaryk zosobňuje jedinečné ideály, které mě motivovaly a motivují v mém povolání a v práci naší delegace při vídeňském následném zasedání Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Měl jsem to štěstí, že jsem měl možnost hrát byt' i omezenou úlohu v zápase o

svobodu a sebeurčení napříč Evropou. A při tomto úsilí bylo Československo vždy středem mého myšlení.

Když jsem se ke svému velkému překvapení dověděl od Dr. Josefa Haška, že obdržím tuto cenu při vašem letošním sjezdu, začal jsem přemýšlet o tom, které zážitky v mé minulosti se spojily, aby mě dovedly až k dnešní slavnostní události. S vašim dovolením bych se o ně s vámi chtěl podílet — zejména pokud jde o zážitky, spojené s Konferencí o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

Bylo mi sedm let, když v září roku 1937 zemřel Tomáš Masaryk, nepochybně jeden z největších státníků moderní doby. Žil jsem v Des Moines ve stejném domě, ve kterém jsem se narodil. Nevěděl jsem nic o jeho velkolepých životních úspěších, které jsou vám všem tak dobře známy. Ale vzpomínám si, že příští rok jsem slyšel o Československu mnoho v rozhlasových zprávách o mnichovské schůzce, při které Chamberlain a Daladier usmířovali ústupky Hitlera, a tak byla připravena půda pro útok nacistického Německa na Československo jako bezprostřední předehra druhé světové války. Jako dítě jsem pocíťoval hněv nad nacistickou nespravedlností, spojený se strachem a nejistotou z nadcházející války. Pamatuji si, jak jsem sledoval týdenní zprávy Movietone o začátku vojny — v té době, jak tomu osud chtěl, jsem žil v Illinois, v zemi Lincolna, který zastával tytéž ideály, pro které Masaryk zápasil vší silou během I. světové války. Umínil jsem si tehdy, že “udělám něco” proti takovým nespravedlnostem, až vyrostu.

Když válka skončila vítězstvím spojenců, byl jsem na střední škole v Indianě a vzpomínám si, jak jsme to všichni oslavovali na ulicích Evansville. Ale už před mým ukončením střední školy začala “studená válka”. Komunistické uchvácení moci v Praze v únoru 1948 se událo právě, když jsem graduoval. Při našem graduačním obřadu se ředitel školy Dr. Eifler zmínil o hrozivých nejistotách nového atomického věku, ale nabádal naši graduující třídu, abychom měli sebedůvěru, určili si svůj cíl a soustředili se na to žít plným a hodnotným životem. Sotva jsem si tehdy mohl uvědomit, že budu citovat tuto moudrou radu o třicet let později při graduačním obřadu roku 1978 na Mezinárodní škole v Praze, jejíž správní radě jsem předsedal.

Během svých předgraduačních let na universitě v Indianě jsem si nebyl jist, jaké povolání zvolit, až do posledního roku, kdy jsem se rozhodl, že se pokusím o diplomatickou dráhu. Po graduaci jsem podléhal povinné vojenské službě a stal se letcem. Když jsem byl přidělen Atlantické divisi Vojenské dopravní služby, najednou jsem pravidelně létal do Evropy, která stále byla poznamenána zpusťšením z války.

Můj zájem o zahraniční záležitosti rostl, a tak jsem se vrátil ne universitu v Indianě v letech 1956—57, abych ukončil graduační studie jako přípravu k přijímacím zkouškám zahraniční služby. Mým universitním poradcem byl Václav Beneš, jehož strýc, prezident Beneš, nebyl přítomen při mnichovské schůzce, kde jeho země byla zrazena — jak předobře víte. Profesor Beneš mě učil základy posledního tisíciletí bouřlivých evropských dějin a vzbudil ve mně snahu stát se odborníkem v evropských politických záležitostech. Během onoho roku mě reakce na události v říjnu a listopadu 1956 v Budapešti a Polsku ještě více utvrdily v předsevzetí nastoupit povolání, ve kterém bych doopravdy byl s to “něco udělat”.

Poté, co jsem odešel z university v Indianě a ztrávil dva roky na Yale, podařilo se mi konečně projít přijímacími

zkouškami zahraniční služby v roce 1960. Když jsem oznámil svému otci, podnikateli z amerického středního západu, že vstupuji do diplomatické služby, řekl: “To přece nemůžeš udělat. Vždyť nemáš žádné styky!” Přesto jsem tam vstoupil s důvěrou, že dokáži se vypracovat. Moje první přidělení bylo do Montrealu jako místokonsul, kde shodou okolností můj nadřízený byl českého původu a jeho krásná moravská žena poprvé obrátila mou pozornost na to, že k bohatým přírodním zdrojům Československa patří i jeho krásné ženy. Během pobytu v Montrealu jsem se stal politickým přidělcem, čímž jsem zůstal dodnes.

Byl jsem nato přeložen do východní Evropy jako politický přidělelec v Bukurešti. V příštích několika letech jsem se soustředil na východoevropské záležitosti. V roce 1966 jsem byl pověřen přípravou zpráv o bukurešťské schůzce hlav států Varšavského paktu, která byla povzbuzením pro de Gaullovu koncept evropského uvolnění a pro sovětský návrh, původně předložený v roce 1954, na evropskou konferenci o bezpečnosti. Když přišel rok 1966, byl jsem analytikem východoevropských záležitostí ve State Departmentu. Byl jsem členem zvláštního výboru pro Československo, když Dubčekův krátkodobý pokus o socialismus s lidskou tváří byl rozdrčen srpnovým vpádem vojenských sil SSSR a dalších států Varšavského paktu.

Rok nato jsem nastoupil pamětihodné čtyřleté přidělení do Paříže jako odborník na vztahy mezi Východem a Západem při našem tamějším vyslanectví. Během jedné z mých prvních návštěv na Quai d'Orsay jsem měl rozhovor s Jacques Andreanim, vynikajícím francouzským diplomatem, o t.zv. Budapešťské výzvě Varšavského paktu, která vyvolala zvýšený zájem o svolání evropské konference o bezpečnosti. Pochybovali jsme slyšitelně o tom, jaký smysl by měla účast na takové konferenci jenom měsíce poté, co sovětské tanky udusily surově československý pokus nadýchat se v aspoň omezené míře vzduchu svobody. Ale v každém případě, v roce 1969 všechny klíčové vedoucí osoby na obou stranách politické linie, oddělující svobodu od komunistické totality, byly tak či onak zataženy do jednání, která jsem nazval mnoho — a dvoustranné pokusy o uvolnění.

V oněch dnech jsem často byl pověřen v Paříži organizací návštěv státního podtajemníka pro evropské záležitosti, když se Spojené státy a Francie domlouvaly, jak postupovat k mnohostrannosti uvolňovacího procesu. V roce 1972 a '73 bylo dohodnuto všemi účastníky, že by měly být zahájeny předběžné porady o Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) a souběžných jednáních o Vzájemném a vyváženém snížení sil (VVSS). Československá tragédie roku 1968 inspirovala nás, kdo jsme se podíleli na tomto procesu, abychom trvali na tom, že při kterémkoliv jednání KBSE musí být zahrnuta nejen sovětská agenda otázek evropské bezpečnosti, ale také přiměřená pozornost západním námitkám proti potlačení lidských práv a základních svobod v celé východní polovině Evropy. Argumentovali jsme, že útlak vyvolává hlubokou nespokojenost, rostoucí hněv a nevyhnutelnou vratkost — jak se ukázalo v Jugoslávii v r. 1948, ve Východním Berlíně r. 1953, v Maďarsku a Polsku r. 1956, v Rumunsku r. 1964, a tak vyostřeně v Československu r. 1968.

Spojenci NATO trvali na tom, že podmínkou jejich účasti na KBSE je náprava situace v Berlíně, která byla výbušná od rozdělení tohoto města na začátku studené války. Když byl v říjnu 1971 podepsán Protokol čtyř mocností o Berlínu

a když se zdálo, že východní politika Willyho Brandta úspěšně zlepšila vztah Západního Německa k jeho východním sousedům, začala se rýsovat tvářnost KBSE i VVSS. Uvolnění se stalo mnohostranným.

Z Paříže jsem byl jmenován vedoucím politického oddělení v sekci State Departmentu u NATO, kde mi byl přidělen úkol koordinovat celkový postoj Spojených států vůči KBSE. V téže době se stal státním tajemníkem Dr. Kissinger. Svou vedoucí úlohu soustředil na velkorysou reálpolitiku — vybudováním sítě vztahů se Sovětským svazem, aby předešel výbuchu nukleární války a celkově přesunul důraz ve vztazích mezi Východem a Západem od konfrontace k vyjednávání. Neméně proslulé bylo jeho navázání vztahů s Čínou a jeho osobní diplomacie na Středním Východě.

Podle mého mínění se Dr. Kissinger necítil tak doma, když šlo o otázky svobody a sebeurčení ve východní Evropě. Jako jeho výkonný úředník, který proň připravoval informační přehledy o schůzích KBSE se zahraničním ministrem Gromykem a jinými, jsem toho otevřeně litoval. Zdálo se mi, že — jakkoli brilantní byly jeho snahy o stabilisování podmínek pro mír — pro amerického státního tajemníka to nebylo dost. Byly to vlastnosti, které mu vysloužily přezdívku "Metternichissinger". Jako výkonný úředník střední hodnosti v poli z amerického středozápadu jsem měl odlišný názor — názor, zakořeněný v Lincolnových ideálech. Soudil jsem, že naším úkolem bylo využít začátku sedmdesátých let k tomu, abychom vybudovali sovětské závazky, z kterých by se dlouhodobě vyvinula naděje na růst svobody a demokracie ve východní polovině Evropy. To byl instinkt středozápadního Američana, jak najít cestu k dosažení něčeho konstruktivního.

Jednání v Ženevě nakonec vyústila v Helsinském závěrečném aktu z roku 1975. Byl jsem členem delegace presidenta Forda při pozoruhodné schůzce na nejvyšší úrovni v Helsinkách. Po podepsání závěrečného aktu pětaticeti hlavami států ptali jsme se Dr. Kissingera, co o tom soudí. Svým hlubokým a zvučným hlasem pronesl tento úsudek: "Myslím, že to není tak špatné." To bylo to nejpěknější, co kdy o KBSP řekl.

Příští rok jsem dorazil do Prahy jako zástupce vedoucího mise amerického velvyslanectví. Bylo to jedinečné. Často jsem promýšlel znova, co mě naučil Václav Beneš. Náhodou jsem bydlel v sousedství jeho bývalého domu, kam bylo mezitím umístěno vyslanectví Íránu. V lednu 1977 se naše vyslanectví dovědělo o vytvoření Charty 77 a ihned vyvinulo styky s různými intelektuály, kteří ji podporovali. Často jsem se scházel s autorem Jiřím Hanzelkou, čelným členem Charty 77, abych věděl, co nového se děje v zápase o větší svobodu projevu. V duchu staletých husitských nálad v Praze upírali členové Charty 77 svou pozornost na bělehradské následné zasedání KBSE, které mělo být zahájeno v r. 1977.

Bělehradské zasedání bylo první, které mělo sledovat a celkově zhodnotit plnění Závěrečného aktu a zjistit, jaké nové kroky by měly logicky následovat. Byl jsem tam přidělen krátce jako vedoucí pro t.zv. První koš v delegaci, v jejímž čele stál vyslanec Arthur Goldberg a jeho zástupce vyslanec Albert Sherer, dřívější americký velvyslanec v Československu. Moje práce se soustředila na vypracování projevů a plnění, či spíše neplnění, všech deseti zásad o mezistátních vztazích.

Pokračování

LOUČENÍ S GENERÁLEM DR. M. FERJENČÍKEM

Prázdne je křeslo v čele stolu, na louce klusá bílý hřebec bez jezdců, v zásuvce jsou uložena válečná vyznamenání — je nám všem smutno, velmi smutno, protože se tu dnes loučíme s generálem, Dr. Mikulášem Ferjenčíkem, čsl. vlastencem, dlouholetým předsedou Čsl. Národní Rady americké a naším přítelem.

Br. Ferjenčík byl rodem Slovák. Vystudoval střední školu na Slovensku a vysokou zvěrolékařskou školu v Brně na Moravě. Oženil se s Češkou a stal se tak dobrým Čechoslovákem. Vystudoval vojenskou akademii a sloužil jako důstojník-zvěrolékař v čsl. armádě. Po rozdělení Československa pokračoval ve vojenské kariéře jako vedoucí zvěrolékař slovenské armády.

Brzy se stal členem podzemní organizace, Slovenské Národní Rady, která ho na počátku srpna 1944 vyslala do Moskvy, aby tam získal spolupráci Sovětů v připravovaných vojenských akcích. Jeho posláni neuspělo, protože Rusové neměli zájem pomáhat slovenským jednotkám, když nebyly pod komunistickým velením.

Koncem srpna 1944, slovenský lid povstal, aby se osvobodil a přispěl k vítězství spojenců nad Hitlerovým Německem. Ačkoliv povstání bylo Němci potlačeno, svůj úkol vyplnilo. Slovinci svou jednotou v boji znovu získali svoji národní hrdost, jak o tom svědčí básník Milan Podhradský:

*"Na čin ten chrabrý, slávny, plný zázrakov,
keď povstal národ, vzplanul ohňom odvety
z oblohy modrej sa spustl krdeľ orlov, zdatných vojakov
Šiky sa zomkli pyšné, stla tie hradby tatranské,
odrážat' útok, nápor, co sa valil šelím barbarských
a škrekot zrádcov krvi, jásot hrozil pomstou odplaty,
na August ten si pyšno, vrúcne spomínám.
No, národ bil sa, bránil postat', záhon, odkaz odveký
po otcoch, co mu v závet' v dušu, v srdce krvou vpísali,
na čin ten večne budem s pýchou, vdakom spomínat."*

Po osvobození Čsl. republiky, br. Ferjenčík dosáhl vysoká postavení, jak vojenská, tak politická. Po komunistickém puči v r. 1948 byl na něj vydán zatykač. Proto v květnu téhož roku odešel s manželkou za hranice. O rok později se usadili ve Spojených státech.

Všichni známe život a dílo br. Ferjenčíka a pí. Milušky v nové vlasti. Věnovali svůj volný čas práci v Čsl. Národní Radě Americké, Čsl. Ženské Národní Radě v Exilu, Čsl. Obci Legionářské a jiným organizacím. Manifestovali jsme s nimi, vzpomínali na 28. říjen 1918 a na jiné události v čsl. dějinách; účastnili jsme se rozličných akcí proti hrozbě komunismu v Americe a ve světě a proti útlaku ve staré vlasti; tančili jsme na plesích a zábavách; naslouchali jsme učeným přednáškám a krásné hudbě a poesii; bavili jsme se na bazarech a odpočívali na piknicích. Je možno zapomenout na pohostinství Ferjenčíků "na farmě" a na královské Lipizány?

Br. Ferjenčík do posledního dechu věřil ve vítězství svobody a pravdy nad otroctvím a lží. Na vánoce 1987 psal svému příteli do Chicaga:

"Doléhá na nás stáří a vše co se stářím souvisí, poloslepota, revmatické bolesti v celém těle, bez kolečkové židle neudělám ani krok. Inu co dělat, musíme to vydržet a

doufat, že čas pracuje pro splnění našeho přání, že pravda i v případě naší domoviny zvítězí.”

Nečekaná smrt pí. Milušky Ferjenčikové ochromila jejího manžela. Ve svém zmíněném vánočním dopise si postěžoval: “Co nejvíc postrádám je tragický odchod mé manželky. Nikdy se s tím nesrovnám. Byla mi hřejivým sluníčkem, Vltavou křtěná z domu národně demokratického.”

A dnes, s truchlícím srdcem, ukládáme jejich popel v Mausoleu na Českém národním hřbitově v Chicagu, aby tu odpočívali na věčnost. Co je to “věčnost?” Je to zářivý den bez západu slunce, či je to tmavá noc, která nemá ráno? Na tuto otázku neznáme odpověď. A proto si rádi poslechneme, co by nám chtěl vzkázat náš drahý zesnulý:

*“Nestůjíte u mojí urny a neplačte, já již tu nejsem,
já jsem bleskem nad Lomnickým Štítem
a vichrem nad Kriváněm,
já jsem sněhovou vločkou, která jako diamant se třpytí
na bílém pláští Velké Fatry,
já jsem sněženkou, která se cudně uklání jarnímu slunci
na svazích Rysů,
já jsem zurčícím potůčkem na Malé Fatře,
v jehož křišťálu se zračí skaliny a šumící bory,
já jsem vánkem, který čeří květy sadů
a laská zrající hrozny podunajských vinic,
já jsem zvonem v Báňské Bystrici, který budí slovenské syny
k hrdinným činům,
já jsem slunečním paprskem, který pozlacuje vlnící se klasy
žitných lánů,
já jsem měsíčním svitem, který přikrývá stříbrným závojem
spící tvář té krásné slovenské země.”*
*To všechno jsem a ještě mnohem více. Snadno mne poznáte.
“Mám barvu růží, chrp a lilii,
mám sílu vichřice a něhu sedmikrásky,
mám lásku rodné matky a hněv Gerlachovky,
mám hrdost slavných bojovníků a
pokoru národních mučedníků,
Mám naději třpytu vzdálených hvězd
a víru vzkříšení.”*

Nepostávejte nad mojí urnou, zadržte své slzy, já již tu neležím, já jsem na rodné Slovači, já jsem její částí, já jsem nezemřel.

Dr. L. Rozbořil

LETOS JE TOMU 52 ROKŮ CO ZEMŘEL TGM

Poslední kapitola v knížce “Pod jednou střechou s TGM” nám přiblíží den, kdy Masaryk zemřel.

Napsala TGM sekretářka Jarmila Kaloušová.

Krásný den pozdního léta, tak krásný, jakých bývá málo. Obloha bez mráčku, teplo a jasno. Pan prezident obědvá venku. Je mu tak dobře, že se chvílemi i prochází. Vyhlíží velmi dobře, jako stále v poslední době.

A druhý den je 1. září. Obloha je ráno zatažena, ale pak se mraky trhají, vyjasňuje se a odpoledne slunce hřejivě svítí. To má pan prezident nesmírně rád. Jede proto kočárem na vyjížděku s dr. Císařem z Brna, jenž je na Lánech právě hostem.

Nikdo netušil, jaký obrat nastane v několika hodinách. Noc z 1. na 2. září 1937 vzbudila celý zámek. Krátce před půlnocí počalo úzkostné pobíhání po chodbách, jež se všesky osvětily. Co se pro Boha stalo? Prý těžká nevolnost, mdloba... Narychlo povolán lánský lékař a z Prahy osobní lékař dr. Maixner. Pak přijel i profesor Pelnář.

Když potom po půlnoci přijel prezident republiky, tu každý pocítil vážnost situace. V nočních hodinách setkali se oba presidenti. Setkali se za okolností velmi smutných.

Nový útok choroby z roku 1934.

Lány zesmutněly a ztichly ještě víc. Každý chodí opatrně, tiše. Není slyšet hlasitého slova, není vidět úsměvu. Jen úzkost a bolest se tu staly domovem.

Z celé republiky i z ciziny přicházejí telegramy s přáním brzkého uzdravení. Hlavy cizích států se ptají na zdravotní stav presidenta Masaryka. Opat Zavoral telegramem oznamuje, že bude sloužit mši za jeho uzdravení. Přijíždějí auta s členy vlády, docházejí kytice od osobních přátel i od lidí neznámých. Záplava květin. Je vidět tolik, tolik lásky a účasti.

A přece, co téměř nikdo nečekal, stalo se. Pan prezident se i tentokrát vzpamatovával. Asi za tři dny jsem na schodišti potkala osobního lékaře. Usmíval se. Naklonil se ke mně: “Je to lepší!” a honem běžel dál. A po celém zámku se šíří, sděluje to jeden druhému ve vesnici a celé republice hlásí rozhlas: Je to lepší!

Zas přicházejí květiny, telegramy, dopisy, tentokrát však veselejšího obsahu, neboť sdělují radost ze zlepšení choroby a naději v uzdravení úplné. Tváře na zámku se rozjasňují.

Setra Kapsová vyřídila panu prezidentovi také moji radost a můj pozdrav. Vyslechl to a řekl prý tiše: “Hodná holka!” Ani teď na tu “holku” nezapomněl, jen zasmát se zapomněl, nebo snad nemohl...

Vešla jsem s ošetřovatelkou do ložnice, podívat se na něho, když po obědě spal.

Nelze spočítat, kolikrát jsem překročila práh této místnosti, když mě sem volával jeho zvonek, kolikrát jsem seděla tady u toho lože, když na něm odpočíval, a přece mám pocit, jako bych tu dnes byla poprvé. Nic se v místnosti nezměnilo, a přece je všechno jiné. Tenkrát často na loži odpočíval, snad lehce unaven, ale vždy pln zájmu o všechno. Dnes tu leží nemocen, žel Bohu vážně nemocen. Hlavu má nachýlenu k pravé straně. Spí. Nemá tušení, že ho pozorují oči, zalité slzami.

V takový okamžik je nemožné nevzpomínat na to, co bylo. Obrazy se mně střídají před očima. Vidím ho v den, kdy jsem byla poprvé k němu uvedena, cítím jeho pátravý pohled, který brzy nato uklidnil mé vzrušení, jaké pocítil poprvé snad každý, kdo měl štěstí stanout mu tváří v tvář. Vidím ho při práci, přemýšlejícího, uvažujícího, a hned zas v přátelském hovoru u černé kávy. Vidím ho na koni, má svůj bílý jezdecký kabát a bílou čapku s trikolorkou. A pak zas v kruhu rodinném — cítil se v něm tak spokojen...

Spí pevně. Snad je to opravdu dobré znamení. Kéž by bylo.

Ano, zlepšení přišlo, ale pan prezident lože už neopustil. Chvílemi zasvitla jiskřička naděje a hned zas uhasla.

Čtrnáctého září 1937 v časných hodinách ranních, kdy chladná noc ustupovala, ve své ložnici v lánském zámku umíral prezident T. G. Masaryk, veliký demokrat, veliký bojovník za pravdu. Umíral klidně, tiše, jako když vánek dohasíná, jako když milosrdný spánek se na něho snáší.

Kéž by se mohl zastavit běh života! Ne, nemůže se zastavit. Žádná moc na světě ho nezastaví, ani když ví, že nás opouští veliký a dobrý ochránce a člověk nejušlechtlejší. Ani když ví, že nám s ním odchází všechno.

A dříve než se den probudil, do ranního soumraku, do široka, do daleka, bolestně zalkal umíráček.

Závěr proslovu dr. Fr. Schwarzenberga na švýcarském shromáždění exulantů v Curychu u příležitosti 20. výročí srpnové okupace Československa

Nyní mi prosím dovozte, abych ještě dodal několik slov v naší mateřštině.

V tomto prostředí jistě nemusím zdůrazňovat, že my všichni exulanti, stejně jako starousedlí krajané v Americe se stále považujeme za nedílnou součást svého národa, kterému chceme dle svých sil sloužit.

V našich dějinách bylo přemnoho významných letopočtů, končících osmičkou... ale ty tři poslední byly věru nešťastné: 1938, 1948, 1968.

Doma jsme říkali: do třetice všeho dobrého i zlého a tak si myslím, že ty tři nešťastné osmičky stačí a že nic horšího již čekat nemusíme. Ba právě naopak!

Mnoho dnes slyšíme o velikých změnách v Sovětském svazu, o perestrojce a o glasnosti a tážeme se, jak máme posuzovat význam těchto novot.

Rád bych Vám řekl svůj osobní názor.

Často a právem slyšíme o podobnosti tohoto vývoje s událostmi "Pražského jara", o podobnosti se snahami v Československu v měsících, předcházejících invasi vojsk členů "Varšavského paktu", jejíž výročí si dnes bolestně připomínáme.

Podobnost je nepopíratelná.

Nezapomínejme však, že hnutí v Československu vycházel od zla, kdežto perestrojka je nakazována zhora.

Mějme na paměti, že nadějný vývoj v Československu byl násilně přerván brutálním zásahem "velikého bratra", kdežto Sovětský svaz žádného velikého bratra nemá, který by přišel na pomoc, udržet při vládě nomenklaturu či gerontokracii starého režimu. Připomeňme si ve vši stručnosti, co se tentokrát v Československu stalo.

Široká základna obyvatelstva naprosto ztratila víru v samospasitelnost ideologie vládnoucího komunismu stalinistického ražení; Veliká většina lidu ztratila víru v neomylnost vůdčích osobností komunistické strany — pokud ji kdy měla; Většina lidu ztratila důvěru ve všechnu činnost komunistického režimu v praxi.

Tehdejší politické vedení v Praze se k tomuto celonárodnímu, obrodnému hnutí připojilo — snad ne tak z vlastního přesvědčení, ale spíše ze snahy, získat si důvěru lidu a tak se udržet u moci. Vskutku bylo na chvíli méně zle, ale ještě zdaleka nebylo dobře. Víme však, že bez cizího zásahu by v Československu bylo došlo k změnám podstatným a pak by bylo bývalo dobře.

Dnes mnozí doufají — a já také doufám — v možnost podstatných změn i v Sovětském svazu.

Podstatné změny by nastaly, kdyby pominul monopol marx-leninistické ideologie; mocenský monopol jediné naprosto nedemokratické strany; libovůle režimu v praxi; představa tzv. omezené svrchovanosti satelitních států, známá pod jménem "Brežněvovy doktríny"; nárok na komunistickou světovládu pod vedením Moskvy.

Teprve zánik tohoto všeho bychom označovali za podstatnou změnu. Všechno jiné a tedy také to, co dnes vidíme jsou pouze úpravy kosmetické — méně zle, ale dávno ještě ne dobře.

Při výpočtu podstatných změn uvádím na prvním místě zánik monopolu jediné ideologie.

To z toho důvodu, že tato ideologie je založena na domněnách, že neexistuje Bůh, že člověk není stvořen k obrazu a podobnosti božím a že lidská duše není nesmrtná.

Tato ideologie vylučuje úctu k člověku a k lidským právům, protože — dle slov Masarykových — jen "věčné věčnému nemůže být lhostejné, věčné nemůže věčného zneužívat, nemůže ho vykořisťovat a znásilňovat."

Tato ideologie stejně vylučuje pravou demokracii, protože opět dle Masaryka — "demokracie pravá, založená na lásce a úctě k bližnímu všem, je uskutečňováním božího řádu na zemi."

Dnes se tedy tážeme, zda nám perestrojka slibuje změnu ideologie i pominutí všech nám nepřijatelných příznaků dosavadního světového komunismu.

Můžeme doufat ve změny vskutku podstatné?

Jistě nám nic takového neslibuje perestrojka sama o sobě, protože perestrojka sama o sobě je pravověrně komunistická, byť s větší dávkou politického a hospodářského realismu.

Podstatné změny však mohou a snad i musí vyplynout z nevyhnutelných následků dnešního vývoje.

Nenechme se však šálit!

Nemůžeme mít dosud důvěru k vedení Sovětského svazu, které se dosud z každé tzv. oblevy snažilo získat jen hospodářské či vojenské výhody.

Důvěru vkládáme jen ve všechny lid, žijící v zemích za "železnou oponou" a v jeho mládež.

Tam totiž žije všelidská touha po svobodě a pravdě, tam žije víra v Boha, která především umožňuje obnovu úcty k lidským právům; víra, která umožňuje vzájemnou lásku, humanismus a toleranci k odlišným názorům; postoj, který vytváří úctu k vlastním zákonům a k mezinárodním smlouvám — a hlavně zajišťuje svobodu.

Prozatím však nevěřme pouhým slovům.

Za podpory lidu a bez cizího zásahu, který v tomto případě nepřichází v úvahu, musí i v Sovětském svazu dojít k podstatným změnám.

Násilná diktatura a mocenský monopol se na věky u vlády udržet nemohou, když byly jednou vzaty v pochybnost.

Při rychlém růstu všeobecného vzdělání v Sovětském svazu se již lidé nemohou spokojit se lživými odpověďmi, které dosavadní režim dával na nejzákladnější otázky, jakými jsou například smysl života, původ zla a utrpení, náprava křivd našeho pozemského života atd., atd.,

Jak se tedy stavíme k dnešním změnám v celém sovětském impériu? K těmto změnám se stavíme kladně.

Jistě již nyní vítáme každou úlevu, a těch přibývá.

Hlavně však tento vývoj vítáme, protože i přese všechny pravděpodobné, ale jen dočasné zvraty musí nevyhnutelně vést ku změnám podstatným — i když je třeba perestrojka sama o sobě na mysl nemá.

A jen pro tuto pravděpodobnost podstatných změn vítáme dnešní vývoj.

Já osobně v tuto pravděpodobnost věřím.

Dojde-li k podstatným změnám v Sovětském svazu, bude určitě následovat podobný vývoj i ve všech porobených národech, ať dnes jsou či nejsou na mapě zakresleny jako součást Sovětského svazu. Pak se určitě navrátí vláda věci vlastních do rukou národa, jak se kdysi modlil náš předchůdce v exilu, Jan Ámos Komenský. Pak se dočkáme toho, že doma Pravda Páně opět zvíťazí.

Ústředí Čs. sokolstva v zahraničí

Vážení přátelé,

Ústředí čs. Sokolstva v zahraničí si při zasedání výboru konaném ve dnech 23.—25. dubna t.r. v Paříži také připomenulo výročí, která ve spojení s různými mezníky v životě Sokolstva se nám v roce 1988 připomínají.

10. všesokolský slet v roce 1938 a 11. slet, zatím poslední v Praze na Strahově v roce 1948 takovými mezníky pro nás, Sokoly, dočasně žijícími mimo vlast ve svobodném světě, byly.

Je proto nutné, abychom si je připomenuli s tím, znovu se hlásit k dějinnému úkolu našeho hnutí, zakladateli v čele s Dr. Miroslavem Tyršem nám danému.

S vědomím toho také vzpomínáme založení Československé republiky před 70 lety. Při jejím zrodu i během celé doby trvání jejího demokratického charakteru naši členové nejen konstruktivně svojí činností k upevnění a udržení pracovaly, ale v době ohrožení také bojovali a platili i svými životy.

Výbor Ústředí čs. Sokolstva v zahraničí proto vydal dvě prohlášení, která přikládáme a v naději a prosbě o jejich zveřejnění vám posíláme.

Jedním z hlavních bodů programu našeho jednání v Paříži byl také VII. slet Ústředí čs. Sokolstva v zahraničí v roce 1990 ve městě nad Seinou, ke kterému vás všechny, krajanské organizace i jejich členy a všechny naše příznivce zveme. Během příprav sletu vám budeme průběžně posílat podrobné informace.

S díkem za vyhovění naší žádosti vás zdravíme sokolským "Nazdar"!

*Rudolf Fiala, starosta
Ludovít Král, v.r., jednatel*

ZPRÁVY ODBOČEK A OBLASTÍ

Pietní večer k 20. výročí okupace Československa

Oblastní výbor Československé národní rady americké pořádal v pátek, 19. srpna v 7:30 P.M. ve škole T. G. Masaryk PIETNÍ VEČER na 20. výročí tragické okupace Československa sovětskou armádou. Na programu byl film "Seven Days to Remember" a pásmo písní a básní se světelnými obrazy z roku 1968.

Program uvedl br. Tony Jandáček. Hlavním řečníkem byl br. K. Kříž, který jedinečně probral údobí 20ti let ruské okupace v Československu. Br. I. Kovář přednesl báseň Naším okupantům, kterou napsal před 20ti léty. Br. Tony Jandáček sestavil chronologické pásmo z československých dějin a pásmo z čl. radia v Chicagu Spectrum. Výtěžek večera byl darovaný Chartě 77.

Další tři podniky byly věnovány vzpomínce na nešťastné události v Československu a to česká mše sloužená u Panny Marie Svatohorské v Ciceru, slouženou českým farářem V. Vítem. — Druhý a třetí podnik byly dva koncerty v Grand parku, Chicago, věnované světoznámým dirigentem Zdeňkem Mácalem. Na programu byla "Má vlast" od B. Smetany.

ČSNRA — Odbočka Štefánik v Illinois

Tradiční piknik odbočky Štefánik v zahradě v jezeře v Lindenhurst u sestry Laurichové, naší mistoproducentky, se konal v neděli 10. července. Ačkoli po tom nekonečném suchém horku pořádný déšť byl by v tomto kraji velmi vítán, hlavně na farmách, kde vše schne na stojatě a vážně

ohrožuje letošní úrodu, byli jsme rádi, že se to odbylo jednou nebo dvěma slabými přeháňkami a že jsme mohli i po té malé sprše pokračovat v piknikovém hodování a plnými doušky vychutnávat toho krásného odpoledne v družné zábavě v kruhu svých přátel.

Je to dobře dvacet let od prvního pikniku na stejném místě, zahájeného spoluzakladatelem odbočky br. Dr. Laurichem a který s. Laurichová na jeho počest po jeho smrti i nadále po celou dobu každoročně pořádá. Jsme jí za to vděční a také touto cestou chceme jí zvlášť poděkovat, také za obstarání a darování piknikového občerstvení na podporu další činnosti Rady.

Také jsme uspořádali tradiční tombolu, při které se vždy pobavíme a která také přispěla k podpoře naší činnosti.

Kromě s. Laurichové také sestry Šmerdová, Kraupnerová a Taubitzová, členky zábavního výboru, se zasloužily o zdar výletu. Srdečně díky, a poněvadž jste se tak dobře osvědčily, počítáme s Vámi na příštích podnicích. A v neposlední řadě děkujeme sestřím za domácí pečivo, bez kterého si ani žádnou zábavu neumíme dost dobře představit.

Co se návštěvy týče, mohlo nás být více. Ale i tak myslím, že jsme to odpoledne při bohatém občerstvení s. Laurichové pěkně užili a bavili jsme se tak dobře, že se nám ani nechtělo domů, když přišel čas k rozchodu. A už se těšíme na druhý piknik u br. lékárníka Holečka za spolsponsorství houbaře Jandáčka v neděli 21. srpna v Loon Lake. Na shledanou tam.

K.H.

DŮLEŽITÉ UPOZORNĚNÍ

Nezapomeňte a řekněte o tom svým přátelům. Chanell 11 připravuje profil národů za železnou oponou. Plánují promítat film o Československu někdy v listopadu. Filmovací skupina ztrávila v Československu celé dva měsíce a projeli celou zem. ČSNRA poskytla Chanell 11 informace k dokončení filmu. Profil o Československu má trvat celou hodinu.

Dar na činnost Rady

A. Mourek \$ 80.00

Příspěvky

Odbočka Gen. R. Štefánik \$280.00

70 — ČSR 28. ŘÍJEN 1918 — 1988

Československá národní rada americká, oblast Michigan, se spoluprací Sokola Detroit vás srdečně zve na odpoledne československé hudby konané v neděli 23. října 1988 v kulturním středisku Sokola (Sokol Cultural Center), 23600 W. Warren, Dearborn Heights, Michigan 48127. Tel. 979-9563.

Vstupné — předem zaplacené \$5.00, u dveří \$6.00. Studenti a děti \$3.00.

12:00—2:00 obědy podávané Sokolem Detroit (obědy se platí zvlášť).

2:00—5:00 program.

Stánky s pečivem a občerstvením; také s českými a slovenskými knihami, rekordy a suvenýry.

Československý-Americký Kongres pořádá oslavu 28. října a 70té výročí založení Čs. republiky 30. října 1988 v Morton East High School, Cicero, Illinois. Volejte: 656-1117.

ČSA

nejstarší bratrská a sesterská podpůrná jednota v Americe

jest připravena poskytnouti vám nejvýhodnější druhy
životních pojistek plně zabezpečujících
vaši ochranu.

Rovněž nabízíme pojistky
poskytující pravidelný starobní důchod
jakož i pojistky hypoteční.

Další informace ochotně podají:

"Pioneer of Fraternal Life Insurance"

CSA PLAZA • 2701 SOUTH HARLEM AVENUE • BERWYN, IL 60402
Telefony (312) 795-5800 — (312) 242-2224

VĚSTNÍK

CZECHOSLOVAK NATIONAL COUNCIL
OF AMERICA
2137 So. Lombard Ave. — Room 202
Cicero, Illinois 60650

FIRST CLASS MAIL

ADDRESS CORRECTION REQUESTED

436